

ZYGMUNT EDWIN GORDASZEWSKI

Zygmunt Edwin Gordaszewski (1806-1862), malarz, pisarz; studia w Warszawie; oficer sztabowy w powstaniu listopadowym, później na emigracji w Paryżu i Lyonie; związany z emigracyjnymi demokratami, uczestnik rewolucji węgierskiej 1848; *Fédération générale des États libres, dédiée aux amis du peuple* (1848, *Powszechna federacja wolnych państw*).

Gordaszewski opublikował swoją broszurę *Powszechna federacja wolnych państw* w marcu 1848 r. pod wpływem wybuchu Wiosny Ludów w Paryżu, Berlinie i Wiedniu. Z tymi rewolucyjnymi wydarzeniami wiązał on nadzieje na nowy ład polityczny w Europie, który widział jako powszechną federację wolnych państw. Podstawowym założeniem było uznanie prawa każdego narodu do niezależnego bytu.

Gordaszewski proponował stworzenie dwuszczeblowej federacji. Szczebel niższy miały stanowić trzy federacje regionalne: narodów romańskich, germańskich i słowiańskich, z których każda byłaby zobowiązana organizować co trzy lata własny kongres rozstrzygający polityczne aspekty funkcjonowania federacji oraz problemy dotyczące stosunków handlowych. Zasadniczym bowiem celem federacji regionalnych miało być rozwijanie handlu między państwami członkowskimi. Szczebel wyższy miała stanowić federacja wszystkich państw europejskich, której głównym organem był kongres generalny, zbierający się co dziesięć lat. Każde państwo byłoby uprawnione do wysyłania na ów kongres, podobnie jak na kongresy regionalne, trzech przedstawicieli: dwóch reprezentantów narodu i jednego reprezentanta rządu. Kongres generalny zostałby wyposażony w prawo podejmowania decyzji wiążących wszystkie państwa członkowskie.

Manifestacja ludu francuskiego na rzecz Polski w 1848 [z:] J. Jedrzejewicz, *Zwycięstwo pokonanych. Opowieść o Stanisławie Worcelu*, Warszawa 1974.

Powszechna federacja wolnych państw

1. Do układu federacyjnego może przystąpić każdy naród mający rządy republikańskie lub konstytucyjne. [...]
3. Europejskie narody obejmują trzy federacje wielkich ras lub rodzin: łacińska, niemiecka i słowiańska, różniące się językami, obyczajami i interesami handlowymi.
4. Każda rodzina państw tworzy federację, która co trzy lata organizuje własny kongres wypowiadający się w kwestiach dotyczących całego związku oraz stosunków handlowych państw członkowskich.
5. Federacja generalna gromadzi się co dziesięć lat na wielkim kongresie za pośrednictwem przedstawicieli państw ze wszystkich rodzin, aby rozstrzygnąć kwestie niepodległości, granic i narodowości.
6. Zaraz po utworzeniu federacji generalnej zostanie zwołany wielki kongres sfederowanych państw wszystkich ras, tworzący najwyższy trybunał, przed który zostaną wezwane wszystkie narody i ich rządy w celu przedstawienia tytułów i roszczeń.
Następnie zostanie ustalony moment generalnego rozbrojenia państw członkowskich.
7. Kongres generalny będzie zwoływany za każdym razem, kiedy pojawią się spory między narodami i ich władcami albo kiedy wynikną inne pilne kwestie tej natury.
8. Kongresy generalne, podobnie jak kongresy ras, będą się składać z przedstawicieli wolnych państw. Każde niepodległe państwo przysła trzech przedstawicieli: dwóch reprezentantów narodu i jednego reprezentanta rządu. [...]
10. Państwa umawiające się na kongresie będą zobowiązane do solidarnego wypełniania decyzji kongresu.
11. Stolica każdego państwa należącego do federacji, niezależnie od jego powierzchni, będzie co trzy lata, zgodnie z porządkiem alfabetycznym, punktem zbornym federacji danej rasy, a jego władca będzie przewodniczył unii federacyjnej.
12. Zasady uznane jako podstawa federacji są następujące:
[...]
C. Państwa wchodzące w skład federacji są związane przymierzem obronnym i ofensywnym; winne są sobie wzajemne braterstwo i oparcie. [...]
G. Podboje są zniesione. Podbite kraje stają się wolne i niepodległe.
H. Narody mają prawo do wyboru własnej narodowości i istnienia niezależnie od innych państw.
I. Agresor uznany winnym pogwałcenia praw narodu jest zobowiązany do poniesienia kosztów spowodowanych swoim nagannym działaniem.

Fédération générale des États libres, dédiée aux amis du peuple, 1848,
[cytat z:] *Powszechna federacja wolnych państw* [w:] *Polskie wizje Europy w XIX i XX wieku*
(wybór P.O. Loew), Wrocław 2004, s. 72-74.

